

טו"ב, וזהו שאמרו: טוב שברופאים - הרופא שאינו מתפלל רק י"ז ברכות **כמנין טו"ב**, הוא מעותד לגיהנום, אבל רופא צדיק ¹²³⁴⁵⁶⁷בוודאי מעותד הוא לגן עדן וכמאמרם ¹²³⁴⁵⁶⁷ז"ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. וכך הובא בס' "פרי אליהו" (ח"ג עמ' רמ"א) משמו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, שכך השיב לרופא החרדי ד"ר וואלך ז"ל.

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ב"פלת"י (יו"ד סימן קס"ח סק"ה) כותב, שידוע בכל מחקרי הרופאים אין בהם דבר ברור והחלטי אשר יאמר עליו כי הוא זה ברור בלי ספק, ורק לפי שכלם ומראה עין ¹²³⁴⁵⁶⁷נשפטו, ולכך אמרו חז"ל טוב שברופאים ¹²³⁴⁵⁶⁷לגיהנום, אף שנאמר בתורה "ורפא ירפא" - מלמד שניתנה רשות לרופא, אבל התורה דיברה ממכות חוץ באבר שבר יד או פצע וחבורה, שזה מוחש והרופא יורד עד ¹²³⁴⁵⁶⁷תכליתו, ובזה כמעט מופת חותך כמופת הנדסה, משא"כ בחולי באברים הפנימיים שאין עין הרופא שולט בו, בזה ידונו כפי שכלם ולפי מה שנדמה להם ובספק השקול, עד כי רבים חללים הפילו ועצומים כל הרוגיה, כי לדברים כאלה צריך ישוב הדעת ומתון וכהנה ¹²³⁴⁵⁶⁷תנאים רבים לבל ישגה ח"ו ונפש הוא חובל¹⁶.

¹²³⁴⁵⁶⁷

"ממיתין החולה"

בתוס' ר"י הזקן כותב מדוע "טוב שברופאים לגיהנום", "שממיתין

¹⁶ הנה החילוק בין חולי באברים חיצוניים לחולי באברים פנימיים, כבר כתבו האבן עזרא ורבינו בחיי (שמות כ"א, י"ט) שעל חולי שבפנים לא ניתן רשות לרופא לרפאות, ועי' בס' "מור וקציעה" (אור"ח סי' שכ"ח) לענין אם יכול החולה לסרב מלהתרפאות ולבטוח בישועת ה'. ועי' בס' "ציץ אליעזר" (חלק י"א סי' מ"ב) מה שהעיר על דברי הפלתי.

וכבר הביאו מהרמב"ן בספר "תורת האדם" (שער המיחוש, ענין הסכנה), כי מה שאמרו טוב שברופאים לגיהנום: "לגנות דרכן של רופאים בפשיעות וזדונות שלהם נאמר, אבל לא שיהא חשש איסור בדבר", והביאו התשב"ץ (ח"ג סי' פ"ב), והוסיף, שאם נוהג כראוי וכשורה - שכרו מרובה לשמים, ע"ש.

לחור החלמה

החולה. ובמאירי (קדושין פ' ב') כתב בהאי לישנא: "מפני שכמה פעמים שופך דמים מפני היאוש, ושאינו משתדל כראוי במלאכת רפואתו, או שאינו יודע לפעמים סיבת החולי ודרך רפואתו ועושה עצמו בקי".

המהרש"א (בחייושי אגדות) מפרש "טוב שברופאים": "דהיינו שמחזיק עצמו לטוב ולמומחה שברופאים שאין כמוהו, וסומך ביותר על המחאתו מתוך גאוותו ולפעמים הוא טועה בטבע זה החולי וממית את החולה ברפואותיו בדבר שמזיק לחולה זה, אבל יש לו לישא וליתן עם שאר הרופאים - כיון שהוא סכנת נפשות".

כך גם הבן איש חי בספרו "בן יהודע" מפרש: הרופא שאינו פקח ומומחה, לא יסמוך על דעתו לתת סמים חריפים ותקיפים, אלא יתן סמים קלים פשוטים אשר **אם** לא יועילו לא יזיקו, ואין תקלה יוצאה מסיבתו, אבל רופא שהוא בקי ומומחה, סומך על דעתו ונותן סמים חריפים ותקיפים לעשות בהם מלחמה עם החולי לגרשו בע"כ, ולפעמים ישגה לתת סתם שיעור יותר ממה שצריך לחולה לפי מזגו וכוחו, ומחמת חריפות ותוקף הסם יזיק לו, ולפעמים ישגה בעיקר החולי ויתן סמים דלא שייכי לאותו החולי, ויהיה סיבה למיתתו ח"ו, ולזה אמר טוב שברופאים קרוב הוא לירד לגיהנום, בעבור שפיכות דמים של החולים אשר תסובב על ידו, עכ"ד.

גם ה"תפארת ישראל" (על המשניות סוף קדושין), כותב שאין מאמר זה גנאי לרופא, רק שבח הרופא עצמו שהוא מומחה היותר שברופאים, דבגאוותו זו סומך על ידיעתו בספק ואינו מתייעץ עם חבריו, כראוי למי אשר בפיו ובקולמוסו מונח חיים או מות, וגם ברוב גאונו אינו מסתפק שמא יטעהו דמיונו, ואינו חושש לעיין היטב בספרי הרפואות קודם שיתן לחולה סמי רפואה... ע"ש.

וראה גם בס' "פתח עינים" להחיד"א (סוף קדושין), ובספר "תשובה מאהבה" (שו"ת, ח"ג סי' של"ו), "עץ יוסף" על ה"עין יעקב" (סוף קדושין), ובס' "ישכיל עבדי" (שו"ת, ח"ו חלק יו"ד סי' י"ח).

"על כרחך שהמית הרבה"

הגאון בעל "מחנה חיים" בספרו "קול סופר" (על משניות סוף קדושין) מפרש: מפני שרופא מומחה ובקי הוא שחקר והיה מנסה הרבה בכמה חלאים אשר חפץ לנסות, וע"י שמתו רבים תחת ידו וראה שסם זה אינו מועיל וגם זה אינו מועיל, בא עד התכלית מה שמועיל, א"כ דם הרבה שפך עד שנעשה טוב שברופאים, כי הרופא שהולך בעקבי מוריו לא נעשה טוב שברופאים, ואם נעשה - על כרחך שהמית הרבה, כדי לנסות, וראוי לבוא לגיהנום.

מדברי רבינו הגר"א מוילנא למדנו ביאור חדש מדוע "טוב שברופאים לגיהנום", דהנה על מה שנפסק בשו"ע (יו"ד סי' של"ו סעיף א') "ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן הרי זה שופך דמים", מציין על כך הגר"א: **ובסוף קדושין טוב שברופאים כו'**, והיינו שלמד ש"טוב ברופאים לגיהנום" היינו מפני שיש רופא יותר מומחה ממנו! (וכבר העירו עליו, דמלשון חז"ל משמע דמיירי על ה"טוב שברופאים" שהוא היותר טוב מכולם).

אמרי אבות

כשבכל זאת הוא מחלל שבת...

בס' אור פני יהושע (תולדות המחבר עמ' ל"ב בהג"ה) כתב לפרש: כי רופא פשוט שאינו בקי בטיב המחלות, הרי הוא מסופק שיש בה פיקוח נפש, ועל כן אף אם הוא מחלל שבתות כדרך הרופאים, יש להמליץ עליו בבא יום הדין, כי חשב שיש במחלה זו פיקו"נ, אבל הטוב שברופאים שמבין ומכיר על נכון שאין כאן סכנת נפשות ובכל זאת הוא מחלל שבת, אוי לו מיום התוכחה! (מובא בס' "ציץ אליעזר" חלק י"ד סי' פ"ד סק"ה).

המידות הטובות שברופאים המה האכזריות!

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (כפי שהובא בס' מדרושי וחידושי רע"א על התורה פרשת משפטים) אמר לבאר מה שאומרים בתפילת שמונה עשרה בברכת

רפאינו "מלך רופא נאמן ורחמן", דהנה אמרו חז"ל¹ "טוב שברופאים לגיהנום",
 ופירש רש"י משום שאינו ירא מן החולי ואינו משבר לבו למקום ופעמים
 שהורג נפשות ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא. וקשה דאם כן מה "טובו"
 אם יש בו מידות אלו?

ונראה לפרש כי המידות הטובות שברופאים המה האכזריות, כי "רחמן"
 לא יוכל להקיז דם ולחתוך מכה וכיוצא אם יצטרך, וכן לא יהא "נאמן" כי אם
 יגיד לחולה מעמדו לפעמים יקרב מיתתו. והיינו "טוב" - המדות הטובות
 שב"רופאים", כגון להתאכזר ולשקר - אם ישתמשו במידות הללו סתם אנשים,
 יביא זאת אותם לגיהנום.

וזה שאנו אומרים "מלך רופא נאמן ורחמן", כי השי"ת הוא רופא נאמן
 וא"צ לכזב, וגם רחמן!

ביאורו של המהר"ל

המהר"ל בספרו "חידושי אגדות" (קדושין פ"ב, א') כותב: יש לפרש, כי
 נחשב האדם קל בעיניהם, שאל"כ לא היה רופא, שהיה מתיירא פן יטעה ויאבד
 נפש מישראל, כי כל דבר כאשר האדם רגיל בו אינו מקפיד כל כך להיות נזהר,
 ולכך טוב שברופאים לגיהנום.

עוד כותב המהר"ל, וכך הוא כותב גם בספרו "נצח ישראל" (פרק ל'), כי
 בעל הטבע המעיין בענין החמרי שאין לו מציאות בפועל, הוא בעל גיהנום,
 שגיהנום אין לו מציאות בפועל גם כן, אבל הוא חושך וצלמות, "ופירוש זה
 ברור מאד", "ודברי חכמה הם", הוא כותב, ע"ש.

יראה כאילו גיהנום פתוחה לפניו!

הרופא ר' שלמה אבן וירגה, בעל "שבט יהודה", כותב לבאר את מאמר
 חז"ל: רצה לומר, שיראה לעולם גיהנום פתוח לפניו, אם יהרג האיש שהרפואה

על ידו, ובזה יעיין ויעשה החריצות הראויה, כאשר יחשבו שהם עתידין לירש גיהנום אם לא יכוונו כראוי במחשבה ועיון.

וכך מובא על א' מגדולי אדמור"י בעלז, שכאשר התגורר בפעסט, רצה פעם רופא להיכנס אליו. אמר לו הגבאי שעכשיו אי אפשר להיכנס. האדמו"ר, ששמע את הויכוח, שאל מי היה האיש, וכשנענה שהיה זה "איזה רופא", בלשון גנאי ובציטוט דברי חז"ל "טוב שברופאים לגיהנום", אמר לו האדמו"ר: ח"ו, אינך יודע את הפירוש הנכון. כוונת חז"ל היא שהרופא הטוב שהולך לרפא את החולה, לפני שניגש לטפל בחולה מפחד הוא ומדמה לעצמו כאילו גיהנום פתוח מלפניו! אחר ציוה להכניסו מיד.

יש שכתבו שהמדובר ברופאים העוסקים ברפואה למען בצע כסף, שעלולים לעשות מעשים פסולים ולגרום למותם של חולים ואז ירשו גיהנום ("שערי משה" ח"ב סי' ל"ט סק"ב). ובס' תורת הטור (משפטים אות קע"ד) פירש שמדובר ברופא שבאותו מקום הוא הטוב שברופאים ואינו עוסק ברפואה מחשש שיש טובים ממנו, והוא לגיהנום כי מתרשל הוא בהצלה בזמן שיכול להציל נפשות.

ויש שרצו לפרש כוונת מאמר חז"ל, כי אף שהוא רופא טוב ומעלתו גדולה ומשובחת עד מאד, בכל זאת אין זה מוציאו מכלל בן גיהנום! רבי יצחק לאמפרונטי בספרו "פחד יצחק" (ח"ג אות ח' - ט') מפרש כוונת המאמר על המנתחים, ע"ש, ובחיבור "אבן בוחן" (עמ' מ"ד - מ"ח) מבקר בחריפות את אלו הרופאים המתגאים על המידע הרב שרכשו, הנראים ומתלבשים כאנשים חשובים, המעוניינים במיוחד להרויח ממון, ואם החולה נפטר מאשימים הם את המשפחה!

משמו של הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל נמסר, כי גם הרופא הטוב ביותר עלול להגיע לגיהנום אם יתרשל אי - פעם בתפקידו, דהיינו גם אם כל ימיו עסק בנאמנות ברפואת החולים והגיע להישגים כבירים ומרשימים, למרות זאת אם התרשל **פעם אחת** בתפקידו, יען שהוא מופקד על חיי אנוש - עלול הוא להגיע לגיהנום!

יש שפירשו בדרך הלצה כי מי שמתייחס בכובד ראש לתפקידו, הוא נוחל גיהנום בחייו, יען ובעבודתו האחראית והמסורה הוא סובל יסורי הגוף ונפש בהשתדלותו לעזור ולסייע לחולים קשים. ובס' "אבן בוחן" כתב שאין כוונת חז"ל לרופאים ממש, אלא לרופאי אליל ומאחזי עיניים, ע"ש.

ולסיכום, נמצא כי המשותף למרבית הפירושים הוא הגינוי של הבטים שליליים במקצוע הרפואה, ולא גינוי המקצוע לכשעצמו, ואדרבה, אותו רופא שעסק באמונה במקצועו ולא נתפס לצדדים הרעים והשליליים - זכותו גדולה עוד יותר, שהרי עסק במקצוע שיכול היה להגיע על ידו לגיהנום - וגבר עליו!

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

קונטרס רופא זרפואה במקורות חז"ל הרט, משולם בן נתן נטע - קנייבסקי, שמריהו יוסף חיים בן יעקב יש